

บรรณาธิการ

วารสารหน้าจั่ว...ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทยฉบับที่ ๒ นี้ ประกอบด้วยบทความทางด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมท้องถิ่น และการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ซึ่งครอบคลุมภารกิจหลักทางด้านการเรียนและการสอนของภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งวิชาการเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน นักวิชาการที่เกี่ยวข้องเขียนบทความลงในวารสารหน้าจั่วฉบับนี้ประกอบด้วยนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรม และสถาปนิก มีทั้งที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศิลปากร และนอกมหาวิทยาลัยศิลปากร รวมทั้งบัณฑิตปริญญาโททางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมที่เป็นผลผลิตของภาควิชาศิลปสถาปัตยกรรมเอง

ศาสตราจารย์ผาสุข อินทรารุช เขียนบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องช้างที่พบในความเชื่อทั้งของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาอย่างน่าสนใจ เหตุที่ชาวอินเดียเชื่อว่าช้างค้ำจักรวาลหรือโลก และไทยรับอิทธิพลจากอินเดีย จึงเป็นผลให้รูปประติมากรรมช้างไปปรากฏที่ฐานของศาสนสถานในสมัยสุโขทัยของไทย ขณะที่ประติมากรรมช้างไม่พบที่ฐานของพุทธปรางค์ของละโว้ที่รุ่งเรืองก่อนสุโขทัย บทความทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ๓ บทความของวารสารหน้าจั่วฉบับนี้น่าสนใจ เนื่องจากแต่ละบทความใช้วิธีการมองสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าวิชาการด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมสามารถศึกษาได้หลายวิธี อาจารย์สถาพร อรุณวิลาส เขียนบทความเรื่อง พุทธปรางค์ : ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมยุคต้นสยามประเทศ โดยอาจารย์ใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมพุทธปรางค์อธิบายวัฒนธรรมการสร้างสถาปัตยกรรมของแคว้นละโว้ ที่คงมีอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรเป็นกระแสหลัก พุทธปรางค์ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แทนพระมหาธาตุของแคว้นละโว้

บทความบันทึก..ศิลปและโบราณคดีในประเทศไทย ที่เขียนนำเสนอบทความโดย รองศาสตราจารย์เสนอ นิลเดช ใช้หลักฐานทางโบราณคดีอธิบายและสันนิษฐานรูปทรงของเจดีย์ ณ วัดพระเมรุ ซึ่งสร้างในสมัยทวารวดี ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ข้อมูลทางด้านโบราณคดีมีประโยชน์ในการหาที่มาของรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะหลักฐานทางสถาปัตยกรรมของเจดีย์ที่วัดพระเมรุในปัจจุบัน เหลือให้เห็นเพียงแค่ฐานกองอิฐ

ซึ่งยากแก่การสันนิษฐานรูปแบบด้วยตาเปล่า ส่วนอาจารย์สิทธาสินเอกเยี่ยม ผู้เขียนบทความเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมการสร้างสร้อยงานสถาปัตยกรรมไทย จากพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ใช้วิธีการเขียนประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม โดยอ้างอิงจากเอกสารประวัติศาสตร์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ประกอบกับองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมการสร้างสร้อยงานสถาปัตยกรรม เนื่องจากสถาปัตยกรรมเป็นผลผลิตที่เป็นรูปธรรมหนึ่งของวัฒนธรรม

ความรู้ด้านวัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ไม่ได้ถูกละเลยในวารสารหน้าจั่วฉบับนี้ บทความเรื่องการศึกษาสัดส่วนเรือนมณฑลสูตร ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา ของณัฐนิการ์น้อยเสียม อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเรือนหรือสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ โดยสูตรการคำนวณหาสัดส่วนองค์ประกอบของเรือนชาวเกาะยอ ได้จากสัดส่วนของเจ้าของเรือน นอกจากนั้นสัดส่วนเรือนยังได้จากมณฑลสูตรที่เป็นปริศนาธรรม อันเป็นเทคนิคทางช่างเพื่อให้เกิดความง่ายต่อการจดจำสัดส่วนของเรือน

เมื่อกล่าวถึงเทคนิคทางช่าง บทความของสถาปนิก ๒ ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์สมใจ นิ่มเล็ก ราชบัณฑิต และอาจารย์วันดา พิงส์สุนทร ศิลปินแห่งชาติ ให้ความรู้ด้านเชิงช่างสถาปัตยกรรมไทย โดยรองศาสตราจารย์สมใจ เขียนถึง การเรียกชื่อองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทยที่มีความสับสนในการเรียกชื่อในปัจจุบัน เช่น องค์ประกอบของเจดีย์และส่วนของหลังคา ส่วนอาจารย์วันดาเขียนถึง ระเบียบวิธีและการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีในปัจจุบัน โดยอาจารย์ให้หลักในการปฏิบัติด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนตัวอาคาร และส่วนหลังคา นอกจากนั้นอาจารย์วันดายังให้เกียรติวารสารหน้าจั่วทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยของอาจารย์อีกด้วย

ส่วนบทความสุดท้ายของ มยุรี สุกังคนาх เรื่องการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์วัดในชุมชนริมคลองอ้อมจังหวัดนนทบุรี เสนอวิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมประเภทวัดที่ควรให้ความสำคัญกับคนในชุมชน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถาน หวังว่าผู้อ่านคงจะได้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินจากวารสารหน้าจั่ว ฉบับที่ ๒ นี้ไม่มากก็น้อย

ดร. โชติมา จตุรวงศ์

๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๗